

ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПРОБЛЕМ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Анотація. Здійснено аналіз сучасного стану водних ресурсів у Харківській області. Виявлено основні проблеми використання цих ресурсів, головною серед яких є оздоровлення річки Сіверський Донець. Запропоновано підвищити ефективність очисних споруд та впровадити нові технології захисту природи на основі залучення коштів місцевого та державного бюджетів, а також коштів приватних інвесторів.

Аннотация. Осуществлен анализ современного состояния водных ресурсов в Харьковской области. Выявлены основные проблемы использования этих ресурсов, главной среди которых является оздоровление реки Северский Донец. Предложено повысить эффективность очистных сооружений и внедрить новые технологии защиты природы на основе привлечения средств местного и государственного бюджетов, а также средств частных инвесторов.

Annotation. The analysis of current state of water in Kharkiv region resources is carried out. The basic problems of the use of these resources are revealed. The main one is restoration of the river Siverskyi Donets. It is suggested to promote the efficiency of cleansing structures and inculcate new technologies of nature protection on the basis of raising funds of local and state budgets, as well as private investors' funds.

Ключові слова: водозабезпеченість території, водні ресурси, дослідження водних ресурсів, проблеми використання водних ресурсів, регіональні програми.

Водні ресурси є національним багатством будь-якої країни і однією з найважливіших засад її економічного розвитку. Вони забезпечують усі сфери життя і господарської діяльності людини, визначають можливості розвитку промисловості та сільського господарства, розміщення населених пунктів, організацію відпочинку й оздоровлення людей. Усе це обґрунтовує актуальність дослідження стану водних ресурсів Харківської області та виявлення проблем їх використання.

Метою роботи є визначення проблем забезпечення й використання водних ресурсів у Харківській області, а також розробка рекомендацій щодо вирішення цих проблем.

Водні ресурси України становлять 92,4 км³, з яких для використання доступні 56,6 км³ на рік. Харківська область є однією з найбільших областей України за територією та населенням і водночас має надзвичайно низьку забезпеченість водними ресурсами (1,8 % від загальної кількості водних ресурсів України) [1].

За даними Державної екологічної інспекції в Харківській області [2], забезпечення населення області якісною питною водою є однією з пріоритетних проблем, від розв'язання якої залежить збереження здоров'я, поліпшення умов діяльності і підвищення рівня життя населення. Міністерство екології та природних ресурсів України також неодноразово наголошувало на проблемі якості питної води.

Згідно з дослідженнями відповідних установ у Харківській області за поточний рік, можна зробити висновок про те, що стан якості водних об'єктів задовільний. Це можна пояснити забрудненням річок зворотними водами внаслідок недостатньо ефективної роботи очисних споруд міст і промислових підприємств. З усього річкового стоку, який формується в області, майже 80 % використовується у регіональному господарському комплексі. Проблемою у Харківській області є також забезпечення населення водою, оскільки цей показник є одним із найнижчих у країні (в Україні цей показник менший у 10 разів порівняно з іншими державами СНД). Державна екологічна інспекція у Харківській області також підкреслила, що сьогоднішній стан водних артерій області викликає тривогу. Нехтування протягом останніх десятиліть усіма правилами і принципами раціонального природокористування призвело до порушення екологічної рівноваги великих рік, до повного висихання малих річок та озер. Основні причини – це спорудження водосховищ, великомасштабні меліорації, будівництво ряду великих промислових комплексів та об'єктів, величезні обсяги водозабору для промисловості та зрошення, значні обсяги забруднень. Крім того, спостерігається деградація екосистеми Сіверського Донця та інших річок області, вимирають цінні види риб, на дні акумулюється велика кількість відкладень важких металів, радіонуклідів, піддаються ерозії річкові береги. Великою проблемою в Україні є забруднення поверхневих вод. У природні водні об'єкти скидаються стічні води, разом із якими у водойми потрапляють у значній кількості нафтопродукти, завислі речовини, нітрати, хлориди, сульфати, фосфор та ін.

Отже, сучасні водогосподарські та екологічні проблеми Харківської області набули не тільки регіонального, але й загальнодержавного значення. Раціональне використання водних ресурсів, охорона річок, інших водних об'єктів від забруднення, засмічення та виснаження – найбільш важливий аспект збереження води, найважливішої частини екосистеми області та України в цілому [2].

Як свідчать статистичні дані [2], на території Харківської області протікають 867 річок, з них 172 річки

довжиною більше 10 км (у тому числі 6 річок середніх і одна велика – Сіверський Донець), розташовано 57 водосховищ, 2 538 ставків, де зарегульовано 1 735,85 млн м³ води, а також 583 озера. На сьогодні підземні води Харківської області набувають все більшого значення в зв'язку зі щораз вищими потребами в якісних водах з метою розширення сільськогосподарського і промислового водопостачання. Усе це вимагає певних заходів із боку регіональних органів влади щодо покращення екологічної ситуації водних ресурсів області, а також прийняття відповідних цільових програм для більш раціонального використання цих ресурсів на території Харківської області.

Як відомо, для водопостачання м. Харкова та інших населених пунктів Харківської області використовуються три незалежні водні джерела, два з яких знаходяться на значній відстані від м. Харкова: річка Сіверський Донець з Печенізьким водосховищем (383 млн м³) – на відстані 40 км від м. Харкова; канал Дніпро-Донбас з Краснопавлівським водосховищем (близько 410 млн м³) – на відстані 140 км від м. Харкова; підземні води з артезіанськими свердловинами глибиною 80 – 800 м, розташовані у м. Харкові та Харківській області.

Можна констатувати, що основними споживачами води є промислові об'єкти та комунальні господарства, хоча також важливу роль відіграє сільськогосподарська промисловість. Слід зазначити, що новою загрозою для водних ресурсів області є видобуток сланцевого газу, що розпочато на території Харківської та Донецької областей. Для цього потрібна велика кількість водних ресурсів, яких і так не вистачає. Технології отримання сланцевого газу дуже недосконалі та завдають великої шкоди екології, для одного гідровибуху потрібно 7 500 т суміші хімікатів, води та піску. І це дуже нераціонально з огляду на те, що води обмаль. Упродовж тривалого історичного розвитку в Україні сформувався водогосподарський комплекс, який включає величезні гідротехнічні споруди, канали для пересилання води з багатоводних у маловодні райони, гідромеліоративні системи, великі та малі водосховища, озера й лимани, ставки і водойми, річкову мережу, всі водогосподарські організації, науково-дослідні і навчальні заклади, проектно-конструкторські, будівельні та пошукові організації. Завдання полягає в тому, щоб на основі всіх досягнень науково-технічного прогресу перетворити його в автоматизовану систему регулювання водності рік, природних і штучних водойм і водозабезпечення господарського комплексу Харківської області. У Харківській та інших областях України і надалі має тривати водогосподарське будівництво з метою досягнення максимального забезпечення водою всіх господарських потреб [3].

Таким чином, проведено аналіз стану водних ресурсів Харківської області та визначено проблеми їх використання. Виходячи із проведеного аналізу, можна зробити висновок, що забезпечення водними ресурсами в Харківській області недостатнє, а політика держави через неузгодженість дій відповідних органів влади і відсутність достатніх грошових ресурсів є неефективною. Усе це впливає на погіршення стану водоймищ та інших водних об'єктів Харківської області. Крім того, головною проблемою залишається оздоровлення р. Сіверський Донець, яка протікає не тільки на території України, але й на території Російської Федерації, що значно ускладнює ситуацію. Отже, для підвищення рівня забезпечення водними ресурсами, потрібно приділити увагу охороні водних ресурсів, підвищити ефективність очисних споруд та впровадити нові технології захисту природи. Це пропонується здійснювати не тільки за рахунок коштів місцевих та державного бюджету, але й за рахунок залучення коштів приватних інвесторів.

Наук. керієн. Шумська Г. М.

Література: 1. Офіційний сайт Державного агентства водних ресурсів України. – Режим доступу : <http://www.scwm.gov.ua/index>. 2. Державна екологічна інспекція у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecoinsp.kharkov.ua>. 3. Жемерова В. Водні ресурси Харківської області та соціально-економічні аспекти їх дослідження [Електронний ресурс] / В. Жемерова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2012_1/4_7.pdf.